Zeeuwen voor Brede Welvaart
en Duurzaamheid

Tweede open brief over de Strategische Agenda Zeeland 2050.

Aan De Leden van Provinciale Staten van Zeeland,

De leden van de gemeenteraad van de gemeenten Borssele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Sluis, Terneuzen, Tholen, Veere en Vlissingen,

De leden van de Algemene Vergadering van het Waterschap Scheldestromen.

Zeeland, 19 mei 2026

Geachte volksvertegenwoordigers,

Binnenkort stelt u de kaders vast voor de inbreng van Zeeland in de Strategische Agenda die de komende tijd samen met het Rijk voor Zeeland wordt opgesteld. De Strategische Agenda is een schets van kansen en mogelijkheden om Zeeland bij de tijd te houden en op basis daarvan afspraken te maken met het Rijk. Het aandeel van de provincie in deze afspraken zal volgens de planning in september 2026 worden vastgesteld. Een volgende stap wordt gericht op een gezamenlijke investeringsagenda voor de uitvoering van projecten.

Wij, mensen van een brede groep maatschappelijke organisaties, waarderen de ambitie waarmee de Zeeuwse toekomst tegemoet wordt getreden. Omdat we op heel veel manieren betrokken zijn bij Zeeland, omdat we hier wonen en werken en omdat de kernwaarden van Zeeland ons aan het hart gaan. Het is vanuit die betrokkenheid dat wij met deze (tweede) open brief een aantal opmerkingen en suggesties naar voren brengen.

Het fundament van Zeeland

Onze provincie is een bijzonder gebied met unieke waarden: de strategische situering van de Zeeuwse delta in Noordwest-Europa, de open ruimte en het samenspel en de dynamiek van land en water met de natuur die daar bij hoort zijn van internationale betekenis. Binnen de verstedelijkte ring van de Randstad, West Brabant en Vlaanderen geeft Zeeland zowel letterlijk als figuurlijk ‘lucht’ aan miljoenen buren: Hollanders, Duitsers, Brabanders en Belgen. Deze situering bepaalt de natuur, recreatie, industrie en landbouw zoals we die nu kennen. Deze Zeeuwse kernwaarden vormen het fundament onder een brede welvarende toekomst voor onze provincie.

De uitdagingen waar onze provincie voor staat zijn groot en wezenlijke vragen dringen zich op. De meest bepalende vraagstukken liggen rond de thema's zeespiegelstijging, overstromings-veiligheid, verzilting, ecologie en landbouw. Problemen en risico's van deze thema's zijn sterk met elkaar verweven, ook economisch en ruimtelijk. Ingrepen, keuzes en oplossingen in deze thema's kunnen daarom alleen in hun samenhang een meerwaarde voor het geheel opleveren. Het veilig zijn voor overstromingen en het ecologisch goed functioneren van de ondergrond als fundament staat aan de basis. We zullen moeten doorbreken dat inrichtingsmaatregelen voor waterveiligheid, landbouw, natuur en tegen verzilting apart van elkaar worden beschouwd.

Daarom pleiten wij voor een echte opvolger van het historische Deltaplan. Een plan dat op deze thema's geïntegreerde oplossingen toont, scenario's schetst en de basis vormt voor het toewerken naar een Brede Welvaart.

Deltawerken 2.0

De ontwikkelingen in het fundament van Zeeland kunnen niet los gezien worden van de ontwikkelingen in de gehele Zuidwestelijke delta en in de Rijn-, Maas- en Scheldemonding. De Zuidwestelijke delta is een integraal onderdeel van de *Deltabeslissing Grote Rivieren en Delta's*. Voor Zeeland is een intensieve samenwerking met het Rijk, met de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant en, voor de Schelde met Vlaanderen van groot belang. Wij verwijzen hiervoor naar het *concept Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta 2050.*

Deze samenwerking kan constructiever en intensiever én met meer deelname van de samenleving. Wij raden u aan de beschikbare capaciteit en middelen (programmabureau Zuidwestelijke Delta, Delta Climate Center en Gebiedenaanpak van de provincie) te bundelen om de aanwezige kennis te versterken én om zo de Zeeuwse samenleving nauwer te kunnen betrekken bij de beleids- en planvorming richting de deltawerken 2.0.

Ruimte en wonen

De ruimte van Zeeland op het land is niet groot en zal ook niet groter worden. Als de ambities uit de Strategische Agenda bewaarheid worden zal de druk op het landelijke deel van Zeeland hoe dan ook toenemen. Het gaat er dus om hoe deze functies ruimtelijk worden geïntegreerd. Dat vraagt om zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik voor ondernemers, recreanten en (veel meer) inwoners. De enige weg lijkt om de kwaliteit van de ruimte te vergroten door deze natuur-inclusief in te richten en te managen. Naast landbouw en natuur betreft dit ook woon- en recreatielocaties, het midden- en kleinbedrijf en de grotere industrie.

Ook in zeeland hebben vooral jongeren problemen om een huis te vinden en werkt de vergrijzing door in de arbeids- en woningmarkt. Maar een grote bevolkingsgroei moet geen doel op zich zijn. Groei vormt op zich zelf geen voorwaarde voor leefbaarheid en kan alleen beïnvloed worden in samenhang met andere thema's zoals werkgelegenheid, het woon- en leefklimaat en voorzieningen. De ontwikkeling van de omvang van het inwoneraantal zal bepaald worden en afgestemd moeten worden op de kwaliteit van de Zeeuwse kernwaarden en op de ontwikkeling van de werkgelegenheid. Overigens wijzen recente demografische cijfers van onder andere het PBL voor 2050 niet op groei maar voor grote delen van Zeeland op krimp.

Ons valt op dat de landbouw slechts zijdelings wordt benoemd in de Strategische Agenda. Onvermeld blijft dat veel ambities in deze agenda ruimte zullen vragen, soms zelfs heel veel ruimte. Dat gaat ten

koste van de oppervlakte en de kwaliteit van het agrarische landelijk gebied. Ook naar de (verblijfs-) recreatie werkt dit door. Deze onevenwichtigheid in de agenda vraagt om herstel. De geroemde rust en ruimte in Zeeland worden immers bepaald door de natuur- en landschapskwaliteit van het landelijk gebied en de grote wateren.

Bereikbaarheid is vanzelfsprekend een belangrijk aspect; de agenda zet daar stevig op in. De strategische Agenda noemt de Midden-Zeelandroute als één van sleutelprojecten. Maar voor welk probleem is dat de oplossing? Immers, buiten Zeeland zullen onder andere de Haringvlietbrug en Heinenoordtunnel nog langdurig de flessenhalzen blijven.

Economie, werkgelegenheid en onderwijs

De perspectieven van de energie-intensieve industrie in onze Zeeuwse havens zijn zorgelijk. Het belang van lage energiekosten voor deze bedrijven is groot en Zeeland kan moeilijk mondiaal concurreren met zonrijke regio's, ook binnen de EU, waar de energieprijzen blijvend lager zullen zijn.

In dit verband zal de implementatie van kernenergie in het Nederlandse energiesysteem een hoge, wellicht te hoge prijs kennen. De optie om in Zeeland 2 à 4 grote kerncentrales te bouwen betekent een fors ruimtebeslag dat concurreert met andere functies zoals industrie en landbouw. Ook zal de bouw gepaard gaan met een decenniumlange verstoring van de arbeids- en woningmarkt. Nog afgezien van meer fundamentele vragen over kernenergie is de kans dat er in Zeeland geen kerncentrales gebouwd worden reëel. Daarom pleiten wij voor het parallel ontwikkelen van een tweede scenario: zonder kernenergie.

Ook bepleiten wij om actief nieuwe bedrijfstakken te werven voor Zeeland. Bedrijven die werk maken van bijvoorbeeld de circulaire economie, onderhoud van Noordzee-infrastructuur, productie van duurzame brandstoffen en industrie die waterstof als grondstof gebruikt. Dat biedt werkgelegenheid met inhoud. Zeeland heeft de sterktes die aantrekkelijk zijn voor het bedrijfsleven: goede logistieke verbindingen, aanlandingsplaats voor hernieuwbare elektriciteit, maritieme industrie, en nog beschikbare ruimte op bestaande industrieterreinen.

Onderwijs is een voorwaarde voor het welslagen van Zeeland 2050. Goed onderwijs en educatie moeten voor alle inwoners gericht zijn op bewustwording en kennisdeling rond de grote, en in elkaar vervlochten thema's klimaat, ecologie, nieuwe economie en welzijn. Een basisschool/IKC moet in elk dorp aanwezig zijn óf moet op redelijke afstand met specifiek openbaar vervoer bereikbaar zijn. Alleen met zo'n voorziening is een dorp een aantrekkelijke plek voor jonge gezinnen. Daarnaast kan het brede belang van goed MBO niet genoeg benadrukt worden. Met hun vakmanschap vormen MBO'ers de ruggengraat van de samenleving en dus van het Zeeland van de toekomst. Beroeps- en academisch onderwijs in het Zeeland van de toekomst moeten aansluiten bij de Zeeuwse kwaliteiten en arbeidsmarkt en moeten de noodzakelijke veranderingen ondersteunen. Samen vormen deze onderwijslagen de basis voor een Zeeland dat bewust, weerbaar en toekomstgericht is.

Kwaliteit van leven

Gezondheid heeft -terecht- een belangrijke plaats in uw agenda. Bij ons rijst wel de vraag hoe de bevolkingsontwikkeling en -samenstelling hierbij meespelen. Immers nemen door de vergrijzing van de Zeeuwse bevolking zowel de druk op de arbeidsmarkt als ook de zorgvraag toe. Des te belangrijker wordt het dat het bevorderen van gezondheid en zorg ín alle beleidsopgaven wordt meegenomen. Gezondheid, welzijn, sociale relaties en maatschappelijke participatie zijn belangrijke aspecten van de Brede Welvaart die we nastreven.

Het versterken van het Zeeuwse culturele ecosysteem is hard nodig en erfgoed en educatie kunnen daarbij niet worden gemist. Wij vragen ook aandacht voor de (sociaal-)culturele omslag die uw agenda met zich mee zal brengen. Het wordt de 'grootste verbouwing van Zeeland na de ramp'. Versterking van de vitaliteit, 'samenredzaamheid' en sociale cohesie maken van Zeeland een aantrekkelijk oord. Dat kan sterker in de agenda worden benoemd.

Participatie

De grootse verbouwing van Zeeland vraagt medewerking van velen. Ook van hen die zich afvragen of het ontwerp wel deugt, mensen die de planning onder de loep nemen en zo meer. Er is meer, veel meer, betrokkenheid nodig van de Zeeuwen bij deze verstrekkende plannen. Betrokkenheid begint met kennis. Wij vragen u om in dit proces serieus werk te maken van educatie en participatie. Een beproefde methode is de door de TU Delft ontwikkelde 'Participatieve Waarden Evaluatie'. En ja, betrokkenheid versterken en onderhouden kost wat. Ongeïnteresseerdheid en achteloosheid kost meer.

Wij wensen u veel wijsheid bij het bepalen van de kaders waarbinnen de Strategische Agenda uitgevoerd kan worden. Een precair proces waarbij een koersvaste overheid met belanghebbenden aan een zorgvuldig traject vorm en inhoud moeten geven. Als betrokken Zeeuwen én als belanghebbenden voelen wij ons mede verantwoordelijk voor het realiseren van Brede Welvaart in Zeeland, zodat ook onze kinderen en kleinkinderen daarvan de vruchten kunnen plukken.

Hoogachtend,

Spoor 2050

Zeeuwen voor Brede Welvaart en Duurzaamheid

www.spoor2050.nl